

NORSK
PRESSEFORBUND

Postmottak@jd.dep.no

nina.nordby@jd.dep.no

kurt-arne.sandvik@sd.dep.no

Deres ref

Vår ref

dato

24.01.2015

Høringsuttalelse – forslag om endringer i politiloven og ekomloven – mobilregulerte soner mv.

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for alle norske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) organiserer rundt 750 norske redaktører fra alle type medier.

1. Innledning:

Det vises til høringsbrev av 4. desember 2014. Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening sto ikke oppført på høringslisten, men ønsker likevel å avgi en felles høringsuttalelse. Vi ber samtidig om at vi for fremtiden oppføres som høringsinstans i alle saker som kan tenkes å berøre medier og medienes arbeidsvilkår, som denne som angår personvern og dataovervåkning.

Til saksbehandlingen:

Vi mener det er svært betenkelig at man velger å fravike kravet om tre måneders høringsfrist. Denne høringsfristen skal både sikre alle en reell mulighet til å imøtegå forslaget, og tilrettelegge for at saken blir godt nok opplyst. Når man, som her, sender ut et forslag som berører og påvirker grunnleggende menneskerettigheter som personvern og kildevern, blir disse hensynene særlig viktige. Likevel velger departementet å sende ut forslaget med en forkortet høringsfrist som også inkluderer juleferien, sammen med en orientering om at man av tidshensyn ikke vil gi utsatt høringsfrist. Dette er etter vårt syn uforsvarlig saksbehandling.

Til innholdet:

Vår uttalelse vil i det følgende avgrenses til å dreie seg om kildevern, ettersom det er mest relevant for våre medlemmer. Vi vil likevel understreke at vi også ser problematiske sidene ved dette ut i fra et personvernsperspektiv.

Vår anbefaling er at lovendringsforslaget ikke gjennomføres. Forslaget er svakt begrunnet, og representerer et uforholdsmessig inngrep i kildevernet og dermed ytringsfriheten.

2. Nærmere begrunnelse

Forslaget til ny politilov § 7b

Behov for lovendringen:

I høringsforslaget argumenteres det tungt for at politiet har behov for denne type fullmakter i kampen mot alvorlig kriminalitet. Imidlertid er mange av de alvorligste eksemplene på situasjoner der politiet trenger slike fullmakter, dekket av dagens regler i straffeprosesslovens § 216 b, jf. § 222 d der politiet har hjemmel for de inngrep som foreslås, dersom noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling. Inngrepene krever da rettens forhåndsgodkjennelse, unntaksvis etterfølgende godkjennelse.

VI kan ikke se at det er argumentert godt nok for hvorfor man nå har behov for en såpass betydelig utvidelse av fullmakter, som det som her foreslås. Utgangspunktet for forslaget synes å være at politiet allerede har benyttet mobilregulerte soner som politioperativt tiltak ut i fra nødrettsbetraktninger. Imidlertid står det ingenting om hvilke situasjoner dette har vært tilfelle, effekten av dem eller om det rettslige grunnlaget for hvorfor disse nødrettslige handlingene var holdbare. Dermed gir henvisningen til dagens praksis ingen holdepunkter for hvorfor lovendringen er nødvendig og proporsjonal. At politiet har etablert en praksis på dette, er naturligvis ikke alene et godt nok argument for lovendringen, hvis denne praksisen strider mot norsk lov. Det naturlige ville være å gjøre en kartlegging av dagens praksis og ut i fra denne ta stilling til om praksisen bør opphøre eller lovfestes. I stedet foreslår man altså å lovfeste en praksis man vet lite om.

Begrunnelsen for de utvidede fullmakter er derfor alt for svakt begrunnet.

I tillegg til at man altså foreslår å utvide omfanget av hvilke situasjoner politiet kan ty til dette inngrepet, noe som i seg selv påvirker rettssikkerheten, vil man redusere den ytterligere ved å ta vekk domstolskontrollen. Det er noe motstridende i at man på den ene siden vil ha mer notoritet og kontroll med denne type inngrep, men samtidig foreslår å ta vekk domstolskontrollen. Den etterfølgende kontrollen som ligger i å varsle NSM, er ikke tilstrekkelig, ikke minst fordi politiet gis svært utvidede fullmakter til å unnlate å varsle. Uansett kan ikke en slik etterfølgende varslings i et rettssikkerhetsperspektiv sammenlignes med domstolskontroll, selv om den er etterfølgende.

Konsekvenser av lovendringen:

Vi mener det er en åpenbar svakhet at man ikke har gått tilstrekkelig gjennom hvilket inngrep dette innebærer for personvernet, og at man overhodet ikke har nevnt kildevernet.

I 2006 ble Tyskland dømt i EMD (Weber og Saravia mot Tyskland) for ulovlig inngrep i personvernet etter at tyske domstoler godkjente at den militære etterretningstjenesten drev kommunikasjonskontroll som ledd i strategisk overvåkning basert på stikkordssøk i kommunikasjonen. Målet var å hindre alvorlig kriminalitet, men EMD mente det ikke var forholdsmessig inngrep med denne type kommunikasjonskontroll. Videre mente EMD at myndighetene ikke (?) hadde tatt tilstrekkelig hensyn til kildevernet:

«However, the Court, having regard to its findings under Article 8, observes that the impugned provisions contained numerous safeguards to keep the interference with the secrecy of telecommunications – and therefore with the freedom of the press – within the limits of what was necessary to achieve the legitimate aims pursued. In particular, the safeguards which ensured that data obtained were used only to prevent certain serious criminal offences must also be considered

adequate and effective for keeping the disclosure of journalistic sources to an unavoidable minimum. In these circumstances the Court concludes that the respondent State adduced relevant and sufficient reasons to justify interference with freedom of expression as a result of the impugned provisions by reference to the legitimate interests of national security and the prevention of crime. Having regard to its margin of appreciation, the respondent State was entitled to consider these requirements to override the right to freedom of expression”

De samme innvendinger som EMD her feller Tyskland på, må kunne fremmes overfor dette forslaget. Forslaget er omfattende og gir politiet vide fullmakter, med sviktende kontrollmulighet, altså svak rettsikkerhet. Til tross for dette er kildevernet verken utredet eller nevnt som et særlig hensyn mot de utvidede fullmaktene. Det er en åpenbar trussel for kildevernet dersom en journalist/redaksjon er en del av den sonen som reguleres. Det betyr i praksis at politiet kan overvåke kommunikasjon mellom en journalist og en kilde. Det er både en reell trussel for kildevernet, og det kan føre til at kilder ikke tør å ta kontakt med mediene fordi de ikke kan vite om de er under overvåkning. Dermed går samfunnet glipp av vesentlig informasjon fordi kilder ikke har et trygt sted å gå med sine opplysninger. Dette svekker også medienes mulighet til å fungere som samfunnets «vaktbikkje», jf. Goodwinsaken i EMD.

De åpenbare truslene for kildevernet forsterkes av at politiet skal kunne gjøre dette uten domstolenes godkjenning. Dermed mister man den sentrale rettsikkerhetsgarantien som ligger i forutgående domstolskontroll. Dette er helt i strid med grunnleggende prinsipper om rettsikkerhet, og en ytterligere svekkelse av kildevernet. Å legge hele ansvaret for forholdsmessighetsvurderingen av inngrepet over på politiet, slik det er beskrevet i høringsnotatet s. 19, er etter vårt syn en alt for svak rettssikkerhetsgaranti sett opp mot det inngrepet forslaget legger opp til.

Endelig kan vi ikke gå med på en endring som i realiteten åpner opp for en jakt på mediens kilder. Dersom en kilde bruker sin taushetsplikt for å gi pressen – eller samfunnet – informasjon av allmenn interesse – vil dette ofte være straffbart med en strafferamme på over tre år, og noen vil mene at tungtveiende samfunnsmessige hensyn tilsier at det iverksettes tiltak som beskrevet i forslaget. Dermed rammes den direkte av forslaget til ny § 7b alternativ 1 og 2. Å gi politiet fullmakt til å etterforske kilder på denne måten, er helt i strid med kildevernet.

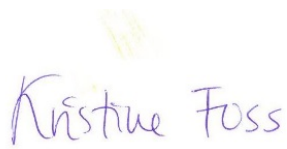
Ekomlov § 6-2 a – Varsling til og fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

Som det fremgår av det vi har sagt over mener vi generelt forslaget har tatt lite høyde for rettsikkerhetsmessige hensyn. Ikke minst gjelder dette forslaget om å innføre en ny bestemmelse i ekomloven § 6-2a annet ledd om at politiet i særlige tilfeller kan beslutte utsatt varsling eller ingen varsling til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Vi støtter ikke dette forslaget, og mener det forsterker de problematiske sidene ved forslaget som vi har påpekt over. Videre er det spesielt problematisk å overlate til politiet alene å gjøre en forholdsmessighetsvurdering som forutsetter fullstendig oversikt over de samfunnsmessige konsekvensene av et konkret inngrep. For eksempel er det vanskelig å se for seg at politiet vil vurdere faren for kildevernet i et potensiell sonekontrollsituasjon. Selv om en slik beslutning skal nedtegnes og grunngis, er vi ikke sikret en uavhengig kontroll av at dette ikke misbrukes til mer overvåkning enn det er grunnlag for, samtidig som at det er spesielt sårbart for misbruk. Vi kan heller ikke se at det er grunnlag for å gi politiet adgang til å pålegge Nasjonal kommunikasjonsmyndighet å unnlate å varsle ekomtilbydere, da NKM er nærmere til å gjøre denne vurderingen.

Vi støtter altså ingen av forslagene til endringer i politiloven eller ekomloven.

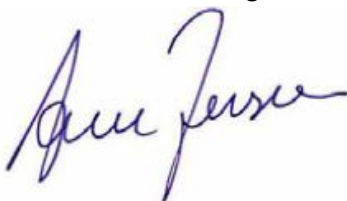
Med hilsen

for Norsk Presseforbund

Kristine Foss
jurist

For Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær